

KÖRNYEZETVÉDELEM – KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS

Vitaanyag

BUDAY-SÁNTHA ATTILA

Általános jellemzők

Magyarország környezeti állapotát a fejlett európai országok egészségügyi normái és környezetvédelmi követelményrendszere alapján ítéljük meg, miközben az ország gazdasági teljesítménye az 1 főre jutó GDP alapján azok 50%-át sem éri el, és inkább leszakadóban, mint felzárkózóban van. Ez tükröződik a környezetvédelem helyzetében is, ahol az EU-s követelményrendszerektől az adottságainktól és a lehetőségeinktől függetlenül (lásd pl. az alternatív energiatermelésben rejlő lehetőségeket) állandó lemaradásban vagyunk, és rendszeresen engedményeket (derogációt), kivételes elbánást kell kérni az Európai Uniótól.

A környezetvédelem állapotában visszatükröződik a magyar társadalom és gazdaság alacsonyfokú szervezettsége és a fejlődés (változások) erősen spontán jellege. Nincs egyetlen következetesen és komplexen végig vitt program sem (pl. hulladék-gazdálkodás, vízgazdálkodás stb.). A környezetvédelem kommunikációjában túlhangsúlyos a természetvédelem, ugyanakkor a természetvédelemmel kapcsolatban sohasem jelennek meg a társadalmi és gazdasági kérdések. A kommunikáció nem képes a felnőtt társadalmat megelemezni, az többnyire megáll a 14 éves korosztálynál. Sokkal inkább a világproblémákat sulykolja, miközben figyelmen kívül hagyja a hazai mindennapi, jórészt tőlünk függő és csak mi általunk generált és megoldható problémákat (pl. energiafüggőségünk és energiagazdálkodásunk, a közterületek állapota stb.).

Ez azért is fontos, mert az emberek a környezet állapotát elsősorban a települési környezet állapota alapján ítélik meg. Rendkívüli szerepe van az utak, járdák és közterületek, középületek állapotának és annak az esztétikai szennyezésnek, amelyet az ápolatlan közterületek, útszélek és összefirkált épületek jelentenek.

A környezetvédelemre rányomja a bélyegét az ország gazdasági helyzete és abból adódó megkésettség minden területen.

- Infrastrukturális elmaradottság – rendkívül és indokolatlan lassú felzárkózás (pl. szennyvíz, hulladék-gazdálkodás), holott az főleg EU-s pénzekből valósítható meg.
- Technológiai színvonal.
- Lassú csere: elavult, alacsony hatékonyságú erőművek, gépek; leamortizált közösségi járművek (pl. autóbuszok, vasúti kocsik, mozdonyok), elavult, rossz hatékonyságú háztartási gépek; pazarló közösségi és családi fűtési és világítási rendszerek, rosszul szigetelt, nagy hőveszteséggel működő épületek.

- Az EU ciklikusan szigorított víz és levegő minőségi paraméterei rendre nehezen teljesíthető feladatot jelentenek.
- A közösségi közlekedés műszaki színvonala, szervezetlensége a környezetterhelő egyéni közlekedés felé tereli az embereket. Ez fokozza a főútvonalak mellett élők zajterhelését, és erősen rontja a települések levegő minőségét. Ezzel a megnövelt forgalommal a tranzit forgalmat levezető településeken elkerülő utak építésével képtelenek vagyunk lépést tartani.

A legtöbb területen (közlekedést kivéve) javulás tapasztalható, de ennek üteme rendkívül lassú.

Környezetvédelmi kommunikáció – Nincs benne átütő erő. Sokkal határozottabban, sőt agresszívebben kellene tudatosítani a társadalommal a jövőt befolyásoló alapigazságokat.

- Energia és a különböző szolgáltatások (pl. víz, hulladék stb.) folyamatos drágulása törvényszerű.
- Megoldás: centrális rendszerek helyett, illetve mellett helyi energiaforrások (pl. fa, napkollektor), korszerű fűtési rendszerek, épület szigetelések, szerelvények karbantartása (pl. víz), hulladék szelektív gyűjtése és hasznosítása stb.
- A magyar környezetvédelem technika ellenes, a gazdaságosság kérdését figyelmen kívül hagyja. Hangsúlyozni kellene, hogy határozott fejlődés (anyag-, energia-megtakarítás, kisebb környezeti terhelés) csak jelentős technikai és technológiai váltással érhető el.
- A magyar környezet- és természetvédelem hagyomány központú, pedig az ökohatékonyság javításának és a költségek mérséklésének feltétele minden területen a komplex műszaki fejlesztés.
- A magyar környezetvédelem kommunikációja nem hangsúlyozza eléggé a szakértelem jelentőségét. Csak a megfelelően felkészült és elismert szakemberektől várható el, hogy olyan fejlesztések valósuljanak meg, amelyek a környezet legkisebb terhelését, illetve annak a javítását szolgálják.
- A környezetvédelmi kommunikáció tele van téves sztereotípiákkal. Pl. a kisméretű termelő berendezések környezetkímélők, a nagyok környezetterhelők. A mezőgazdaságban a kiscgazdaság környezetiszta, a nagy környezetszennyező.
- A biotermesztés jelenti a környezetkímélő termelés egyetlen módját.
- Csak őshonos fajok fogadhatók el – főleg a természetvédelmet uralja a változó világban a változatlanság ideálja.
- A környezetvédelmi kommunikációt Bős– Nagymaros óta uralja a demagógia, az áligazságoknak és féligazságoknak a gátlástalan használata. A cél szentesíti az eszközt elv alkalmazása.
- A környezetvédelmi kommunikáció nem hangsúlyozza eléggé a környezetvédelem hosszú távú társadalmi előnyeit és ebben az egyén felelősségét, pl. ápoltság alapja a külföldi turizmusnak. A hulladék komplex feldolgozása és hasznosítása csökkenti az ország külső függőségét (energia, nyersanyag), munkahelyeket teremt, javítja a környezet ápoltságát, mérsékli a globális károk kifejlődését.

- A kommunikáció nem hangsúlyozza eléggé, hogy a korszerű környezetvédelmi berendezések (pl. a korszerű veszélyes hulladékégetők, épületek szellőztetési és fűtési rendszerei, hulladék feldolgozók stb.) a high tech csúcsai, szemben a hulladék tömeget termelő rendszerekkel.

A magyar társadalom a kereskedelmi marketing nyomása alatt áll és nem kielégítő környezetvédelmi felkészültsége miatt nagyon jól manipulálható.

Környezetvédelmi szabályozás

Lépést tart az élenjáró országok gyakorlatával, de a végrehajtás, a követelmények betartatása terén rendkívül alacsony hatékonyságú (pl. a parlagfű probléma, szennyvíz szikkasztás, vagy illegális hulladék elhelyezés kérdése stb.). Ezáltal magára hagyja a környezet ápoltságát, védelmét szorgalmazó társadalmi rétegeket. Sokkal inkább a feladatok lekönnyítését jelenti, mint hatékony eszközt.

A szabályozás és főleg annak végrehajtása a nagy gazdasági egységekre koncentrálnak és nem képes követni a kis gazdasági egységek környezeti hatását.

A szabályozás nem tudja elérni, hogy a gazdasági döntések során a társadalmi költséget kellő súllyal vegyék figyelembe.

Természetvédelem – a legtöbb és legszélsőségesebb hatású ellentmondások itt találhatók.

Elfogadhatatlan:

- A védett területek extenzív növelése és ezzel a termelés és a lakosság indokolatlan korlátozása.
- A környezet változatlanságának mindenáron való fenntartása gyorsan változó világunkban (pl. őshonos fajok, a gyepterületek mindenáron való megőrzése minden területen).
- A rongtott ökoszisztémák (pl. elhagyott legelők, amelyek helyén eredetileg erdő volt) értéként való feltüntetése.
- A nagy területek visszavadására tett kísérletek, függetlenül az ott élők gazdasági és társadalmi érdekeitől.
- Az ún. védett állatfajok szabályozatlan túlszaporítása (pl. kárókatona, vidra stb.), amelynek gazdasági következményeit a helyben élők viselik.
- Annak ellenére, hogy a 19. század óta működik, nem rendelkezik kataszterrel a védelemre érdemes (génbankként kezelhető) fákról, és nem tudta megakadályozni a pusztításukat (fák, barlangok stb.).
- Extenzív, terjeszkedő jellege miatt képtelen a gazdasággal és a lakossággal való együttműködésre.

A természeti értékek megőrzése annak a közösségnek köszönhető, amely helyben élt és él, és a természetvédelem akkor lehet sikeres, ha a helyben élők (a fajokat, egyedeket, tájat stb.) értékeknek tartják, és maguk vigyázzák.

Földvédelem és földhasználat

- Magyarország legfontosabb természeti kincse a termőföld! A rendszerváltás óta Magyarország nagyobb mezőgazdasági területet veszített el, mint Szlovénia teljes mezőgazdasági területe. A termőföld pazarlása folyik, település- és termelés-fejlesztési célokból egyaránt. A gazdasági és településfejlesztésből ki kell kényszeríteni, hogy az ún. barnaövezeteket, illetve rontott területeket használja fel.
- Elfogadhatatlan, hogy vélt természetvédelmi indokokból a terméketlen (szikes, homokos, vizes stb.) területekről a jó adottságú területekre terheljék (pl. autópályák).
- Adminisztratív eszközökkel meg kell akadályozni, hogy egyedi értéket jelentő termőterületek (pl. a borvidékek értékesebb dűlői stb.) bármilyen indokkal kivonásra kerüljenek (pl. Badacsony).
- Magyarországon a terület felaprózódása egyben azzal járt, hogy az agrotechnikai színvonal sokszor primitív mértékre csökkent. Csak a korszerűen vezetett nagyüzemekben van nyoma a korszerű vízmegőrző gazdálkodásnak (pl. forgatás nélküli talajművelés, termőföld lezárása, védő mulch réteg kialakulásának elősegítése, talajkondicionáló vetési sorrend stb.)
- Az eróziós és deflációs kártételek, elöntések, belvizek jelentősen mérsékelhetők lennének a hasznosítatlan területek gyorsabb ütemű erdősítésével, víztározók létesítésével és a vízelvezető árkok karbantartásával. Kiemelten szükség lenne erre a Balaton védelme érdekében is.
- Elfogadhatatlan, hogy a mezőgazdaságban csak az extenzív termelésre és a biotermesztésre fordítanak figyelmet, amely az együttes agrártermelés teljesítményének legfeljebb 5%-át produkálja, és teljesen figyelmen kívül hagyják, sőt elítélik a versenyképes termelést, az ún. integrált termelés kialakítására fordított erőfeszítéseket.
- Elfogadhatatlan a genetikailag módosított szervezetek merev elutasítása.

Városi területek

- Nincs határozott program a városok gépkocsi forgalmát csökkentő PR. rendszerek kiépítésére.
- Nem sikerült megállítani a városi zöldterületek (sportpályák, városi erdők, parkok stb.) beépítését.